

ЛИТЕРАТУРА XXI ВЕКА: НОВЫЕ ТЕМЫ, НОВЫЙ ЯЗЫК, НОВЫЕ ВЫЗОВЫ

УДК 82.0

МАСТАЦКІ ТВОР У ПЕРЫЯД ЛІЧБАВАЙ КУЛЬТУРЫ: НОВЫ ПОГЛЯД НА ДАСЛЕДАВАННЕ ЛІТАРАТУРЫ (НА ПРЫКЛАДЗЕ ТВОРЧАСЦІ С. АЛЕКСІЕВІЧ)

канд. філал. навук, дац. В.М. ГУБСКАЯ
(Беларускі дзяржаўны эканамічны ўніверсітэт, Мінск)
o_gubskaya@mail.ru

У артыкуле разглядаецца ўплыў лічбавай культуры на спосабы ўзаемадзеяння літаратурнага твора з чытачом. Падкрэсліваецца неабходнасць аналізу сеткавай інтэрактыўнай прасторы, у якую трапляе твор. Прапануецца вывучэнне працэсу ўспрымання чытачом літаратурнага твора з улікам рэалій эпохі лічбавізацыі з прыцягненнем сецэратурнага матэрыялу: твораў фан-фікшн, заснаваных на тэкстах рэальнага пісьменніка. Сцвярджаецца, што прапанаваны спосаб аналізу дазваляе сфарміраваць абагульнены вобраз чытача XXI ст., вызначыць сістэму яго культурных і эстэтычных каштоўнасцяў. У якасці прыкладу выкарыстоўваюцца творы С. Алексіевіч.

Ключавыя словы: жанр, сецэратура, фэндом, літаратура фан-фікшн, рэцыпіент, фікрайтар, сеткавая камунікацыйная прастора, інтэрактыўнае асяроддзе.

Аналіз літаратурнага твора ў XXI ст., перыядзе татальнай лічбавізацыі, патрабуе асаблівай увагі. На першы план выходзіць не столькі распрацоўка сучасных прынцыпаў гэтага працэсу, колькі перагляд той прасторы, у якую трапіў твор. На скрыжаванні лічбавай культуры і класічнага літаратурнага поля ўзнікае новы ўнікальны культурны прадукт – «літаратура пост-прэс» (*post-press literature*), як яго ахарактэрызаваў Нік Ліві [1]. Гэты феномен дазваляе нам прасачыць за штодзённым успрыманнем і інтэрпрэтацыяй мастацкага тэксту. «Літаратура адзначаецца сваёй здольнасцю аспрэчваць нормы і здагадкі, уздымаць трывіяльнае і даваць уяўленне аб тых універсальных аспектах чалавечага стану, якія пераходзяць межы "тут і цяпер"»¹, – пісала Бронвен Томас, прафесар Борнмуцкага ўніверсітэта ў сваім даследаванні «Літаратура і сацыяльныя медыя» [2, р. 1]. Літаратурныя творы Святланы Алексіевіч, якія не пакідаюць абыякавымі ні чытача, ні літаратуразнаўцаў,

¹ Тут і далей пераклад з англійскай і рускай мой – В.Г.

выдатнае таму пацверджанне. Манера пісьма Алексіевіч знаходзіцца на стыку літаратуры і журналістыкі, і менавіта таму выклікае цікавасць, дыялог, а часам і палеміку як у асяроддзі чытацкай аўдыторыі, так і навуковай супольнасці. На першы план выходзіць праблема жанравага вызначэння яе твораў – гэта публіцыстыка, дакументалістыка або дакументальна-мастацкая хроніка XX стагоддзя? А на другі план адыходзяць пытанні этыкі і эстэтыкі, выкліканыя часам занадта натуралістычнымі замалёўкамі, рэальнымі фактамі, гістарычнымі падзеямі.

Мэта нашага артыкула – разгледзець праблему ўспрымання твораў пісьменніцы ў рамках лічбавай літаратуры, адышоўшы ад межаў класічнага «літаратурнага поля (мастацкага твора)», абстрагуючыся ад прынцыпаў філалагічнага чытання. Важна прыйсці да ўсведамлення, што класічны (па фармальным параметрах) літаратурны твор у перыяд лічбавай культуры трапляе ў новую для яго сеткавую камунікацыйную прастору і сутыкаецца з новым інтэрактыўным асяроддзем, якое спараджае новыя сеткавыя формы існавання класічнага літаратурнага тэксту альбо згадак пра яго. Варта падкрэсліць, што сеткавая камунікацыйная прастора характарызуецца імгненным прадудцыраваннем рэфлексіі пра літаратурны тэкст у самых разнастайных сеткавых формах камунікацыйных адносін: водгукі, каментары ў сацыяльных сетках, літаратурная крытыка (рэцэнзіі), альбо наогул стварэнне на аснове класічнага літаратурнага твора новага тэксту – літаратуры фан-фікшн².

Сеткавае інтэрактыўнае асяроддзе дазваляе нам назіраць за падвойным працэсам камунікацыі, выкліканым увядзеннем літаратурнага твора ў новы рэжым рэчаіснасці: па-першае, гэта адносіны рэцыпіента з аўтарам (аўтар-чытач – «а:ч»); па-другое, гэта працэс камунікацыі ўнутрысеткавай супольнасці, арганізаваны ў рамках дадзенага літаратурнага тэксту (чытач-мноства чытачоў – «ч:{ч}»). Атрымліваецца, што ўнутры інтэрактыўнага асяроддзя камунікацыйныя адносіны выбудоўваюцца па прынцыпе «а:ч» → «ч:{ч}». Важна падкрэсліць, што «індывідуальны чытач» у інтэрактыўным асяроддзі пачынае чытанне абранага літаратурнага твора як правіла не з аўтарскага тэксту, а з водгукі (рэфлексіі) пра яго, складзенага рэцыпіентам, які валодае індывідуальным культурным светаўспрыманнем, што спрыяе генерыраванню новай сістэмы семіятычных знакаў, а значыць, можа паўплываць на семіятычнае жыццё тэксту ў цэлым. Як сцвярджаў Ю.М. Лотман, «генерыраванне новых сэнсаў – дамінуючы аспект той працы, якую выконвае мастацкі тэкст у сістэме культуры» [3, с. 115]. Адважымся выказаць меркаванне, што ў сістэме лічбавай культуры літаратурны твор выводзіць працэс генерыравання новых сэнсаў на новы ўзровень, які патрабуе спецыяльнага вывучэння.

Як бы нам ні хацелася, але варта прызнаць, што медыярэальнасць стварае новыя спосабы для паўторнага адкрыцця літаратурных твораў, спрыяе з'яўленню

² Сучасная літаратурная з'ява, звязаная з заканамернасцямі стварэння масавай, часам эпigonскай літаратуры на падставе вядомага літаратурнага твора.

ўнікальных формаў творчага самавыяўлення рэцыпіента, у тым ліку своеасаблівага эпігонства (пераймання і запазычання). Сеткавае інтэрактыўнае асяроддзе спрыяе фарміраванню адмысловага «сінтэтычнага» тыпу літаратурнага дыскурсу, заснаванага на ўзаемадзеянні фармальнага і нефармальнага літаратурнага слова. Менавіта таму аб'ектам нашай увагі стане вывучэнне вектара пазнавальнай актыўнасці сучаснага чытача (прадстаўніка сеткавага соцыуму) у новых рэжымах рэчаіснасці і асэнсавання рэальнасці. Інакш кажучы, нас цікавіць рэцэпцыя літаратурнага твора прадстаўніком сеткавага соцыуму, фіксацыя «новых сэнсаў» твора, які знаходзіцца ў сеткавым інтэрактыўным асяроддзі, у новым рэжыме рэчаіснасці. Цікава паназіраць, якія асацыяцыі выклікае тэкст у рэцыпіента, на якія новыя ідэі натхняе, у кантэкст якіх літаратурных сувязяў і паралеляў можа быць уключаны, ці набывае прапанаваная літаратура яшчэ адну форму існавання – на ўзроўні сецерытуры³, ці мае свае фэндамы⁴.

Відавочна, што наяўнасць літаратурнага тэксту фарміруе ўнутры інтэрактыўнага асяроддзя камунікатыўныя адносіны на наступных узроўнях (пералік можа быць працягнуты): прафесійны ўзровень (водгукі, якія ўключаюць у сябе рэцэнзіі спецыялістаў і навуковыя артыкулы), аматарскі (водгукі чытачоў, абмеркаванне ў сацыяльных сетках), умоўна творчы (фан-фікшн).

Звяртаючыся да літаратурнай спадчыны С. Алексіевіч, варта адзначыць, што яе творы, далучаныя да сецерытуры, маюць свае фэндамы, дзе на аснове тэкстаў пісьменніцы чытачы дэманструюць свае літаратурныя здольнасці. Напрыклад, у фэндоме «Алексіевіч Святлана “Чарнобыльская малітва”» можна знайсці твор «Падпаленыя сэрцы», у фэндоме «Цынкавыя хлопчыкі» – творы «У вайны твае вочы», «Цынкавы салдат»; а ў фэндоме «У вайны не жаночы твар» – верш «Конь і мерцвякі» і г.д.

Што можа даць нам такая інфармацыя? Гэта даволі новая з'ява ў развіцці літаратурнага працэсу. Яна, па-першае, дазваляе ацаніць ступень актуальнасці твораў рэальных пісьменнікаў сярод аўдыторыі чытачоў (па сутнасці, гэта пазнака папулярнасці); па-другое, вызначыць вектар чытацкай цікавасці, сістэму іх культурных і эстэтычных каштоўнасцяў; па-трэцяе, прааналізаваць асацыятыўны шэраг, выкліканы тым ці іншым творам (напрыклад, зусім нечаканым для акадэмічнага філолага будзе параўнанне вайны ў Афганістане, апісанай С. Алексіевіч, з ішварскай вайной (падзеяй з фільма «Сталёвы алхімік» рэжысёра Фуміхіка Соры).

³ Заснаваны на выкарыстанні пісьменства від творчасці, канчатковы прадукт якога (твор) можа размяшчацца ў інтэрнэт-прасторы, відазмяняцца (рэдагавацца) у часе і быць даступным многім спажывцам з розных месцаў адначасова. Такія творы не могуць быць перанесены на паперу альбо моцна аб'ясцэньваюцца пры такім пераносе.

⁴ Субкультура, якая складаецца з прыхільнікаў чаго-небудзь. Як правіла, так называюць прыхільнікаў пэўнага твора культуры, выдуманнага сусвету, мастацкага стылю або хобі.

Як піша фікрайтар фанфіка «У вайны твае вочы»: «Ішвар з'яўляецца праекцыяй Афганістана ў свеце алхіміка» [4]. На старонцы фэндома «Ішварская кампанія» знаходзім наступнае апісанне гэтай падзеі: «Ішварская кампанія – грамадзянская вайна, якая пачалася пасля забойства афіцэрам з Аместрыса ішварскага дзіцяці і беспарадкаў, якія ўзніклі апасля. На гэтай вайне быў практычна цалкам знішчаны народ Ішвара, а таксама паказана велізарная моц дзяржаўных алхімікаў. Падчас вайны на палонных ставіліся эксперыменты па стварэнні філасофскага каменю, якія ў рэшце рэшт сталі паспяховымі» [5]. Аднак апісанне названай падзеі не дае нам поўны адказ на пытанне, чаму менавіта такая паралель узнікла ў свядомасці чытача. Для больш выразнай карціны варта вывучыць перадтэкставы матэрыял фікрайтара.

Варта адзначыць, што сеткавыя формы рэфлексіі як рэакцыі на літаратурны твор вельмі інфарматыўныя і маюць свае выразныя патрабаванні. Напрыклад, для арганізацыі матэрыялу ў форму «фан-фікшн» неабходна даць інфармацыю па наступных рэгістрацыйных пазіцыях: пэйрынг і персанажы, памер, пазнакі, апісанне, прысвячэнне, заўвагі аўтара, публікацыя на іншых рэсурсах. Таксама ёсць інтэрактыў з чытачом: «падабаецца», «водгукі», «у зборнік». Такі спосаб арганізацыі матэрыялу пацвярджае паказаную вышэй структуру фарміравання камунікацыйных адносін па прынцыпе «а:ч» → «ч:{ч}».

Рэгістрацыйная пазіцыя «заўвагі аўтара» можа паставіць у тупік класічнага філолага. Перш чым глыбока апускацца ў асацыятыўны шэраг «афганская вайна» – «ішварская вайна», неабходна прачытаць каментары прадстаўніка сеткавай камунікацыі: «Прычын, па якіх вырашылася напісаць гэта, некалькі. Па-першае, я абяцала лепшай сяброўцы фанфікі з Энві, Кімблі і Шнарам. Прабач, атрымалася не тое, што ты хацела. Мне шкада. Па-другое, неяк у размове з сябрамі была закранута тэма Афганістана. Маё меркаванне – Ішвар з'яўляецца праекцыяй Афганістана ў свеце алхіміка. Можаце не пагаджацца, проста мне так здаецца. З гэтага вынікае "па-трэцяе" – ёсць кніга адна... "Цынкавыя хлопчыкі". Аўтар – Святлана Алексіевіч. Чытаць яе было цяжка. Пісаць пад "уражаннем" – яшчэ горш. ... Дарэчы, некаторыя цытаты ўзятыя адтуль» [4].

У такой сітуацыі напрошваецца серыя пытанняў: чаму ў чытача XXI стагоддзя твор «Цынкавыя хлопчыкі» выклікае такую інтэнсіўную асацыяцыю з выдуманай вайной, а не з рэальнымі фактамі вайны ў Афганістане? На дадзеным этапе мы не можам даць адназначны адказ. Напэўна, таму што працэс камунікацыі маладога пакалення сышоў з рэальнага свету на інтэрактыўную пляцоўку лічбавай культуры, дзе дзейнічаюць іншыя, не характэрныя для рэальнага жыцця персанажы. Пры гэтым варта падкрэсліць, што ўніверсальная сістэма каштоўнасцяў нават на новай пляцоўцы не зведала зменаў. У тэксце фан-фікшн пра вайну чытаем наступнае: «Звычка забіваць, пакуль не забілі цябе, выпрацоўваецца не адразу.

Спярша людзі ля вогнішча глядзяць адзін на аднаго, не адважваючыся выказаць усых набалелае. Пытанне: "Навошта?" вісіць у паветры душным смогам, серным дымам ад спаленых трупаў, што складаюць у яму непадалёк. На вайне няма рамантыкі. І выпускнікі-кадэты пад пякучым сонцам капаюць брацкія магілы. Так іх потым назавуць па радыё дыктары, так скажа камандаванне, так будуць думаць жонкі і дзеці тых, хто загінуў у гэтай бойні» [4]. Відавочна, што тэкст носіць антываенны характар, дарэчы, як і арыгінал.

Якія фрагменты з рэальнага твора канкрэтнага пісьменніка могуць стаць творчым стымулам для фікрайтараў? У дадзеным выпадку хутчэй не фрагменты, а стылістычная манера пісьма. Дынамічная падача факту, выкарыстанне прыцыпу кантрасту, які выдатна візуалізуе тэкст, – гэта тыя характэрныя для Алексіевіч прыёмы, што блізкія маладому пакаленню людзей, якія займаюцца творчасцю ў сеціве. Ды і адкрытая праўда факту, імгненная яго фіксацыя як раз з’яўляецца асновай сеткавай медыяпрасторы.

Можна прапанаваць яшчэ адзін варыянт адказу на пытанне пра прычыну нечаканай літаратурнай паралелі «афганская вайна» – «ішварская вайна». Гэты адказ мы знойдзем, скарыстаўшыся дадаткам Google Trends, які дазваляе параўнаць частотнасць пошукаў зададзеных намі паняццяў у адносінах да агульнага аб’ёму пошукавых запытаў у розных рэгіёнах свету на розных мовах.

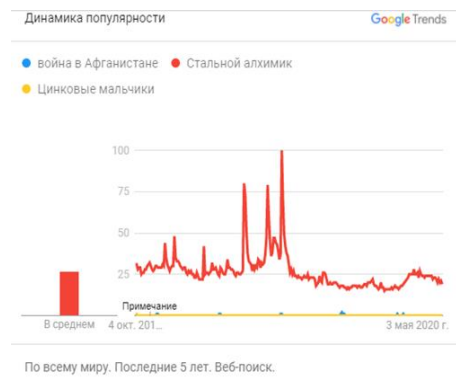
У нашым выпадку цікавая частотнасць пошуку наступных пазіцый: «вайна ў Афганістане», «Цынкавыя хлопчыкі» і «Сталёвы алхімік» у рэгіёне «Беларусь» за апошнія 5 гадоў. У выніку запыту быў атрыманы наступны графік:

Малюнак 1. – Частотнасць пошуку названых паняццяў у Беларусі за 5 гадоў

Як відаць з прыведзенага графіка, цікавасць да фільма «Сталёвы алхімік» значна перавышае колькасць запытаў па пазіцыі «Цынкавыя хлопчыкі», а згадкі пра вайну ў Афганістане хоць і займаюць сярэднюю пазіцыю, але не маюць вялікага адрыву ад пазіцыі 3. Калі ж прааналізаваць частотнасць запытаў па гэтых жа параметрах на сусветным узроўні, карціна будзе яшчэ больш цікавая: пошукавы інтарэс выклікае «Сталёвы алхімік», і практычна нябачны ў табліцы

мінімальны працэнт адведзены астатнім пазіцыям «Цынкавыя хлопчыкі» і «вайна ў Афганістане». Цікавасць да вайны ў Афганістане захавалася ў краінах былога СССР, а запыты да твору С. Алексіевіч «Цынкавыя хлопчыкі» рабіліся толькі ў Беларусі, Расіі і Украіне.

Малюнак 2. – Дынаміка папулярнасці названых паняццяў за 5 гадоў

Малюнак 3. – Узровень цікавасці да тэмы «вайна ў Афганістане» па ўсім свеце за 5 гадоў. Топ-5 краін

Безумоўна, падобная сістэма аналізу не дае нам падстаў рабіць ўсеабдымныя высновы наконт прычын узнікнення «новых сэнсаў» літаратурнага твора ў сеткавай прасторы, але яна дазваляе наглядна ўявіць кірунак чытацкай актыўнасці ў асяроддзі аматараў сецэратуры, прычым не толькі ўнутры краіны, але і ў сусветнай супольнасці ў цэлым.

Такім чынам, хочацца адзначыць, што ў сітуацыі, калі сеткавая інтэрактыўная прастора пачынае дамінаваць над рэальнай, цікавасць выклікае не толькі сам літаратурны твор, але і коды трансфармацыі класічнага літаратурнага тэксту ў сеткавы прадукт. Разуменне кодаў трансфармацыі дазволіць нам наблізіцца да вывучэння спосабаў уключэння патэнцыялу пазнавальнай актыўнасці сучаснага «сеткавага» чалавека ў новыя рэжымы рэчаіснасці і асэнсавання рэальнасці. Азнаямленне з формамі сеткавай рэфлексіі на літаратурны твор у лічбавай камунікацыйнай прасторы будзе карысным і самім аўтарам, бо менавіта рэакцыя розных чытацкіх груп вызначае ступень запатрабаванасці і актуальнасці твора, падказваючы аўтару напрамкі для далейшага развіцця.

ЛІТАРАТУРА

1. Levey, N. Post-Press Literature: Self-Published Authors in the Literary Field [Electronic resource] / N. Levey. – Mode of access: <http://post45.org/2016/02/post-press-literature-self-published-authors-in-the-literary-field-3/>. – Date of access: 15.09.2020.
2. Thomas, B. Literature and Social Media / B. Thomas. – London; New York : Routledge, 2020. – 154 p.
3. Лотман, Ю.М. Внутри мыслящих миров / Ю.М. Лотман. – СПб. : Азбука, Азбука-Аттикус, 2018. – 448 с.

4. Книга фанфиков «У войны твои глаза» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://ficbook.net/readfic/389278>. – Дата доступа: 15.09.2020.
5. Стальной алхимик [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://fma.fandom.com/ru/wiki>. – Дата доступа: 15.09.2020.

**ХУДОЖЕСТВЕННОЕ ПРОИЗВЕДЕНИЕ В ЭПОХУ ЦИФРОВОЙ КУЛЬТУРЫ:
НОВЫЙ ВЗГЛЯД НА ИССЛЕДОВАНИЕ ЛИТЕРАТУРЫ
(НА ПРИМЕРЕ ТВОРЧЕСТВА С. АЛЕКСИЕВИЧ)**

О.Н. ГУБСКАЯ

В статье рассматривается влияние цифровой культуры на способы взаимодействия литературного произведения и читателя. Подчеркивается необходимость анализа сетевого интерактивного пространства, в котором оказывается произведение. Предлагается изучение процесса восприятия читателем литературного произведения с учетом реалий эпохи цифровизации с привлечением сетевых материалов: произведений фан-фикшн, основанных на текстах реального писателя. Утверждается, что предложенный способ анализа позволяет сформировать обобщенный образ читателя XXI в., выявить систему его культурных и эстетических ценностей. В качестве примера используются произведения С. Алексиевич.

Ключевые слова: жанр, сетевая литература, фендом, литература фан-фикшн, реципиент, фикрайтер, сетевое коммуникативное пространство, интерактивная среда.

**LITERARY WORK AT THE AGE OF DIGITAL CULTURE:
A NEW OUTLOOK ON LITERARY STUDIES
(BASED ON WORKS BY S. ALEKSIEVICH)**

V. HUBSKAYA

The article examines the influence of digital culture on the ways a literary work interacts with the reader. The author emphasizes the need to analyze the network interactive space in which the work is presented. It is suggested to study the process of reader's perception of a literary work considering the realities of the digitalization era with the involvement of literary material: fandoms, works of fan fiction based on the texts of a real writer. It is argued that the proposed method of analysis allows to form a generalized image of the reader of the 21st century, to determine the system of its cultural and aesthetic values. The works of Sviatlana Alexievich are used as an example.

Keywords: genre, online literature, fandom, fanfiction, recipient, author, fic-writer, network communication space, interactive environment.

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

УЧРЕЖДЕНИЕ ОБРАЗОВАНИЯ
«ПОЛОЦКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ»

**МИРОВАЯ ЛИТЕРАТУРА В СТАНОВЛЕНИИ:
ПЕРЕКРЕСТКИ – КОНТАКТЫ – ПОСРЕДНИКИ**

Электронный сборник материалов
международной научной конференции

(Полоцк, 15–16 октября 2020 г.)

Текстовое электронное издание

Новополоцк
Полоцкий государственный университет
2021

1 – дополнительный экран – сведения об издании
УДК 82.0(100)(063)
ББК 83.0(0)я431

Рекомендован к изданию методической комиссией гуманитарного факультета
Полоцкого государственного университета (протокол № 5 от 24.05.2021 г.)

РЕЦЕНЗЕНТ:

д-р філал. навук, праф., праф. кафедры гісторыі беларускай літаратуры філалагічнага
факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта Л. Д. СІНЬКОВА

Ответственный за выпуск:

Е. В. Лушневская

МИРОВАЯ ЛИТЕРАТУРА В СТАНОВЛЕНИИ: ПЕРЕКРЕСТКИ – КОНТАКТЫ – ПОСРЕДНИКИ

[Электронный ресурс] : электрон. сб. материалов Междунар. науч. конф., Полоцк,
15–16 октября 2020 г. / Полоц. гос. ун-т ; отв. за вып.: Е. В. Лушневская. – Новополоцк :
Полоц. гос. ун-т, 2021. – 1 электрон. опт. диск (CD-R).

ISBN 978-985-531-774-7.

В сборник вошли научные статьи, позволяющие представить проблематику изучения истории литературы на более широком контекстуальном уровне. Актуальность тематики международной научной конференции «Мировая литература в становлении: перекрестки – контакты – посредники» подчеркивается необходимостью осмысления стремительной интеграции гуманитарных наук за последние десятилетия, приводящей зачастую не столько к положительным результатам, сколько к произвольному и неоправданному заимствованию терминологического аппарата из самых разных наук.

Предназначена исследователям, преподавателям, аспирантам филологического профиля.

Сборник включен в Государственный регистр информационного ресурса.

Регистрационное свидетельство № 3172126562 от 09.09.2021.

Сборник входит в Российский индекс научного цитирования.

211400, ул. Стрелецкая, 4, г. Полоцк, Витебская обл., Республика Беларусь

тел. 8 (0214) 42-87-03

e-mail: k.lushneuskaya@psu.by

№ госрегистрации 3172126562

ISBN 978-985-531-774-7

©Полоцкий государственный университет, 2021

2 – дополнительный титульный экран – производственно-технические сведения

Для создания текстового электронного издания «Мировая литература в становлении: перекрестки – контакты – посредники» использованы текстовый процессор Microsoft Word и программа Adobe Acrobat XI Pro для создания и просмотра электронных публикаций в формате PDF.

**МИРОВАЯ ЛИТЕРАТУРА В СТАНОВЛЕНИИ:
ПЕРЕКРЕСТКИ – КОНТАКТЫ – ПОСРЕДНИКИ**

Электронный сборник материалов
международной научной конференции
(Полоцк, 15–16 октября 2020 г.)

Техническое редактирование и верстка *С. Е. Рясовой*.
Компьютерный дизайн *М. С. Мухоморовой*.

Подписано к использованию 27.10.2021.
Объем издания: 2 Мб. Тираж 3 диска. Заказ 715.

Издатель и полиграфическое исполнение:
учреждение образования «Полоцкий государственный университет».

Свидетельство о государственной регистрации
издателя, изготовителя, распространителя печатных изданий
№ 1/305 от 22.04.2014.

ЛП № 02330/278 от 08.05.2014.

211440, ул. Блохина, 29,
г. Новополоцк,
Тел. 8 (0214) 59-95-41, 59-95-44
<http://www.psu.by>